

کارکرد «ثبت شرکتهای تجاری» در ایجاد اعتماد و امنیت قراردادی

نسرین طباطبائی حصاری*

محمود زمانی**

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۹۶/۹/۱۰

چکیده

مسئله تعیین هویت و شناسایی اشخاص حقوقی و تعیین وضعیت حقوقی آنها به عنوان مقدمه ایجاد «اعتماد قراردادی» در قراردادهای منعقد با شرکتها، از جمله مسائلی است که به طور روزافزون مورد توجه دولت‌ها و سازمان‌های بین‌دولتی است و همین امر سبب توجه دولت‌ها به نهاد ثبت به عنوان ابزاری به منظور تضمین ثبات وضعیت حقوقی شرکت‌ها شده است. لکن بررسی‌ها نشان می‌دهد در عمل، نهاد ثبت نتوانسته است پاسخگوی نیازهای عمومی در حوزه تأمین امنیت قراردادی منعقد با شرکت‌های تجاری باشد. این مقاله با نگاهی تطبیقی و تحلیلی به مسئله مزبور به این نتیجه دست یافته است که این امر ناشی از عدم توجه سیستم‌های حقوقی به دو کارکرد حقوقی «حمایتی» و «اطلاع‌رسانی» سیستم ثبت شرکت‌ها و ابزارهای دستیابی به آن می‌باشد و برقراری ارتباط «مؤثر» میان دو عامل مشترک همه نظام‌های حقوقی در حوزه شرکت‌های تجاری یعنی «شخصیت حقوقی مستقل» و «ثبت» از طریق تأثیر ثبت در ایجاد یا قابلیت استناد اطلاعات ثبت‌شده و برقراری فرض صحت اطلاعات ثبت‌شده مبتنی بر اتخاذ روش تحقیقی ثبت اطلاعات و بر مبنای تئوری اعتماد عمومی زمینه تحقق هر دو کارکرد موصوف را فراهم می‌کند و در نتیجه اثر ثبت در تأمین امنیت قراردادی محقق می‌گردد.

کلیدواژگان:

امنیت قراردادی، ثبت شرکتهای تجاری، سیستم‌های اطلاع‌رسانی، شخصیت حقوقی، فرمالیسم حقوقی.

* استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)

nasrintaba@ut.ac.ir

** دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه تهران

mzamani12@ut.ac.ir

مقدمه

در بازار معاملات، متعاملین منتفع در شناخت هویت و اهلیت طرف معامله می‌باشند و بدین منظور قانون‌گذاران ثبت، احوال شخصیه را سازمان‌دهی نموده‌اند. لکن ضرورت حمایت از منافع متعاملین ایجاب می‌کند که آنان توانایی شناسایی وضعیت حقوقی طرف معامله^۱ را در مواردی که طرف مزبور شخص حقوقی است، نیز داشته باشند و به طور قابل اعتمادی از وجود یا عدم وجود، اعتبار یا عدم اعتبار و مشروعیت قانونی شخصیت حقوقی، انحلال، میزان سرمایه، صاحبان امضای مجاز و اعتبار تعهدات مورد توافق شرکت، قابلیت اتکا، اعتماد گزارش‌های مالی سالانه و ... شخص مزبور آگاه باشند. همین امر و این نکته که اشخاص حقوقی مانند اشخاص حقیقی می‌توانند وارد بازار معاملات شوند، سبب شده است مسئله تعیین هویت اشخاص حقوقی و تعیین وضعیت حقوقی آنها به عنوان مقدمه ضروری ایجاد «اعتماد قراردادی» از مسائلی باشد که به طور رو به افزایشی مورد توجه دولت‌ها و سازمان‌ها و اتحادیه‌های بین‌دولتی، از جمله اتحادیه اروپا، قرار گیرد.^۲

سیستم‌های حقوقی مختلف روش‌های متفاوتی را برای شناسایی این اشخاص به کار برده‌اند و در اتخاذ این روش‌ها گاهی دارایی‌های اشخاص حقوقی، نوع فعالیت‌ها و خدماتی که انجام می‌دهند و ... مورد توجه بوده‌اند.^۳ از میان این روش‌ها امروزه در بیشتر کشورها استفاده از نهاد حقوقی «ثبت» به عنوان یک راهکار و مبنایی برای ایجاد اعتماد و برقراری امنیت حقوقی معاملات و تنظیم بازارهای اقتصادی و اعمال نظارت‌های دولتی و وصول حقوق قانونی مورد توجه قرار گرفته است؛ به گونه‌ای که در برخی موارد انجام فعالیت‌های تجاری در معاملات با حجم بالا بدون ثبت شرکت تجاری ممکن نیست و نظام حقوقی اغلب کشورها، ثبت شرکت در

1. Noëlle, M et Bachellier, J, Droit civil (sûreté publicit  foncière), 11  dition, Dalloz, Paris. (1995).p.134.

2. Blaurock, U. "Steps Toward a Uniform Corporate Law in the European Union." Cornell Int'l LJ 31. (1998). p386.

3. Higgs, E. "Are State-Mediated Forms of Identification a Reaction to Physical Mobility?." Policies and Research in Identity Management: First IFIP WG 11.6 Working Conference on Policies and Research in Identity Management (IDMAN'07), RSM Erasmus University, Rotterdam, The Netherlands, October 11-12,. Vol. 261. Springer Science & Business Media, 2008. pp. 95-100.

سیستم ثبتی را پیش شرط فعالیت تجاری دانسته است.^۱ با وجود این امر، در عمل سیستم‌های ثبتی در کشورهایی با نظام ثبتی سنتی، نقش مؤثری ایفا نمی‌کنند و دایره فعالیت آنها به ثبت اطلاعات شرکتهای تجاری و ارائه گواهی ثبت و نیز اعمال تغییرات اعلامی محدود می‌شود و پاسخگوی نیازهای عموم جامعه در خصوص ارائه اطلاعات ضروری به طرفین معامله و سرمایه‌گذاران (افشای اطلاعات) و تضمین صحت اطلاعات اعلامی و ارائه حمایت‌های حقوقی و در نتیجه تضمین امنیت قراردادی نیست. این امر فلسفه اصلی ثبت شرکتهای و مؤسسات را که ایجاد نظم، توسعه و امنیت اقتصادی و اعتماد عمومی و بهبود اقتصادی از طریق ایجاد امنیت قراردادی است، تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ امری که ناشی از عدم توجه به کارکردهای حقوقی مورد انتظار از سیستم ثبت شرکتهاست.

«بررسی تطبیقی مقررات کشورهای مختلف مانند انگلستان، فرانسه، آمریکا و روسیه» و «توجه به نیازهای جامعه به تعیین هویت طرف معامله و شناسایی وضعیت حقوقی آن به منظور برخورداری از امنیت معاملاتی و حمایت قانونی»، نشان می‌دهد کارکردهای «اطلاع‌رسانی و پیشگیری از تعارضات و دعاوی^۲ و «حمایتی و قدرت اثباتی» اطلاعات ثبت‌شده، کارکردهای حقوقی مورد انتظار از هر نهادی است که به منظور ثبات وضعیت‌های حقوقی ایجاد شده است.^۳ سیستم‌های ثبتی که به ثبت وضعیت حقوقی «شرکتهای تجاری و مؤسسات» می‌پردازند نیز از این قاعده مستثنا نیستند و دو کارکرد حقوقی اشاره‌شده از جمله اهداف آنهاست؛ دو کارکردی که به عنوان هدف سیستم ثبت شرکتهای و اشخاص حقوقی کمتر مورد توجه واقع شده و سبب گردیده است سیستم‌های ثبت شرکتهای نتوانند به اهداف مورد نظر در حوزه ایجاد امنیت قراردادی برسند.

پژوهش حاضر با نگاهی تحلیلی و تطبیقی و با توجه به کارکردهای یادشده در حوزه ثبت شرکتهای به تحلیل کارکردهای حقوقی «سیستم ثبت شرکتهای» و تأثیر آن در ایجاد امنیت

1. www.gov.uk.

2. Palmer, D, "Security, Risk and Registration", Land Use Policy, Vol.15 (1), Elsiver. (1998).pp.90-91.

3. Dagot, M et Frémont, P, Publicité foncière (généralités), Juris - Classeur (Civil Annexes-fasc 30), Groupe LexisNexis,(2003).p.15.

قراردادی پرداخته است و جایگاه و میزان دستیابی به این دو کارکرد حقوقی را در سیستم ثبت شرکتهای ایران تحلیل می‌کند.

۱. تأثیر «کارکرد حمایتی» نهاد ثبت شرکتهای در برقراری امنیت قراردادی

۱.۱. اعتباربخشی

درحالی که مقررات شرکتهای تجاری در کشورهای مختلف بسیار متفاوت است، دو عنصر مشترک میان همه نظامهای حقوقی در خصوص شرکتهای تجاری وجود دارد. از یک سو، عنصری که «شخصیت حقوقی مستقل» نامیده می‌شود و بر اساس آن شرکت تجاری هویتی مستقل از دارندگان خود دارد، میان همه نظامهای حقوقی مشترک است؛ به گونه‌ای که تعریف و شناسایی آنچه که شخصیت حقوقی مستقل شرکت تجاری را در یک کشور معین ایجاد می‌کند، امری کلیدی در همه نظامهای حقوقی به حساب می‌آید.^۱ از سوی دیگر، نهاد «ثبت» شرکتهای تجاری عامل دیگری است که به عنوان یک عنصر مشترک میان نظامهای حقوقی در حوزه شرکتهای تجاری، صرف نظر از تفاوت‌های ساختاری، می‌توان دید. همین امر این مسئله را مطرح می‌سازد که آیا از طریق برقراری ارتباط و ایجاد پیوند میان این دو عنصر مشترک در نظامهای حقوقی می‌توان راهکاری را برای تضمین امنیت قراردادی و ارائه حمایت حقوقی از طریق تعیین ضمانت‌اجرای حقوقی در معاملاتی که حداقل یکی از طرفین آن شرکتهای تجاری می‌باشد، ارائه نمود؟

از لحاظ تأثیر ثبت بر ایجاد شخصیت حقوقی شرکت تجاری و امکان برقراری ارتباط و پیوند میان این دو عنصر مشترک نظامهای حقوقی، یعنی عنصر «ثبت» و «شخصیت حقوقی»، می‌توان سه تئوری حقوقی را تصور نمود:

الف) عدم تأثیر «ثبت» در ایجاد شخصیت حقوقی شرکتهای تجاری؛

ب) ثبت شرط ایجاد شخصیت حقوقی شرکتهای تجاری؛

1. Klapper, L. & Amit, Raphael and Guillén, Mauro F., "Entrepreneurship and firm formation across countries." *International differences in entrepreneurship*. University of Chicago Press, (2010). PP.129-158.

ج) شخصیت حقوقی شرکت تجاری بدون نیاز به ثبت ایجاد می‌گردد، لکن «ثبت» شرط قابلیت استناد شخصیت حقوقی ایجاد شده در برابر ثالث است.

اتخاذ تئوری دوم یا سوم این امکان را فراهم می‌کند که نهاد «ثبت» به عنوان یک نهاد حقوقی مشترک میان همه نظام‌های حقوقی بتواند نقش مؤثری در هویت بخشی به شرکت‌های تجاری ایفا کند و به عنوان مبدأ ایجاد یا قابلیت استناد وجود شخصیت حقوقی مستقل و نقطه آغاز قابلیت دارا شدن حق و تکلیف قرار گیرد. البته حتی در صورت اتخاذ تئوری اول و عدم تأثیر نهاد ثبت در ثبوت (ایجاد یا قابلیت استناد) شخصیت حقوقی شرکت و عدم وجود ضمانت‌اجرای حقوقی مؤثر در مرحله ایجاد شخصیت حقوقی، ثبت شرکت بدون فایده حقوقی نخواهد بود؛ زیرا «ثبت شرکت» اثبات رسمی قرارداد پایه‌ای تشکیل شرکت را تسهیل می‌نماید و وجود قرارداد رسمی سبب می‌شود سازوکارهای اجرایی قرارداد و استناد به آن افزایش یابد. تحقیقات نشان داده است که عدم وجود قرارداد رسمی به دلیل محدودیت سازوکارهای اجرایی در امکان انعقاد معاملات ایمن تأثیر خواهد داشت.^۱

در برخی کشورهای اروپایی و انگلوساکسون، این پیوند حقوقی میان «ثبت» و «ایجاد شخصیت حقوقی» شرکت تجاری از طریق پذیرش تئوری دوم برقرار و زمان ثبت شرکت تجاری به عنوان نقطه آغازین ایجاد شخصیت حقوقی شرکت‌های تجاری پذیرفته شده است. در فرانسه، این قاعده قبلاً فقط درباره شرکت‌های تجاری اعمال می‌شد (ماده ۵ قانون ۱۹۶۶- ماده ۶ L210- فعلی ق.ت)، ولی در حال حاضر در خصوص کلیه شرکت‌هایی که دارای شخصیت حقوقی می‌شوند، از جمله شرکت‌های مدنی (ماده ۱۸۴۲ ق.م. مصوب ۱۹۸۷)، حکم فرماست.^۲ در حقوق فرانسه قبل از ثبت شرکت در مرجع رسمی ثبت، شرکت را صرفاً یک قرارداد می‌دانند که فاقد هرگونه شخصیت حقوقی است.^۳ در ایرلند نیز ایجاد شخصیت حقوقی مستلزم ثبت آن در اداره ثبت شرکت‌هاست.^۴ در انگلستان، شخصیت شرکت‌های تجاری از ثبت آنها ناشی می‌شود.^۵

1. Bigsten, A, Collier, P, Dercon, S, Fafchamps, M, Gauthier, B, Gunning, J.W, Oduro, A, Oostendorp, R., Patillo, C., Soderbom, M. and Teal, F. Contract flexibility and dispute resolution in African manufacturing. *The Journal of Development Studies*, 36(4), (2000) pp.1-37.

۲. اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت، شرکت‌های تجاری، جلد ۱، تهران: انتشارات سمت، چاپ بیست و سوم، ۱۳۹۵، صص ۴۸-۴۷.

3. Carbonnier, J, *Droit Civil Les Personnes*, Puf. 21ed. (2000).p.371.

4. Fannon, I. L & Karole C, *Corporations and Partnerships in Ireland*, Kluwer Law International, printed in Great Britain,(2010).p.44.

5. Lusk, H. F, *Business Law: principles and cases*, 2nd Edition. (1973).p.492.

در حقوق شوروی سابق و همچنین در حقوق فدرال روسیه همواره «ثبت» با «وجود حقوقی» شرکت‌ها به طور رسمی ارتباط دارد و قاعده آن است که شخص حقوقی «از لحظه ثبت» به وجود می‌آید. بنابراین ثبت همواره «ایجادکننده و سازنده» شخصیت حقوقی بوده و ماده ۵۱ قانون مدنی لزوم ثبت شرکت‌ها در مرحله ایجاد، تغییرات، تسویه، تغییر اساسنامه و ... را الزامی نموده است.^۱ در ایران، مقنن در ماده ۵۸۴ قانون تجارت، تئوری مزبور را در خصوص تشکیلات و مؤسسات غیرتجاری پذیرفته و تاریخ دقیق ایجاد شخصیت حقوقی تشکیلات و مؤسسات «غیرتجاری» را لحظه ثبت معین کرده است. اما با وجود آنکه قانون‌گذار برای شرکت‌های تجاری قائل به شخصیت حقوقی مستقل می‌باشد (ماده ۵۸۳) و ثبت همه شرکت‌های تجاری را الزامی دانسته (ماده ۱۹۵)، نه فقط پیوند حقوقی مؤثری میان دو عنصر «ثبت» و «شخصیت حقوقی» برقرار نکرده است، بلکه ملاک ثابتی برای شروع شخصیت حقوقی شرکت‌های تجاری ارائه نموده و در نتیجه نقطه آغازین شخصیت حقوقی حسب مورد و بر اساس نوع شرکت متفاوت است و ملاک‌های متعددی برای شروع شخصیت حقوقی شرکت در قانون تجارت و سایر قوانین بیان شده است. گاهی این ملاک «ثبت» می‌باشد. مثلاً ماده ۹ مقررات ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی در مناطق آزاد تجاری صنعتی مصوب ۱۳۷۴ مقرر می‌دارد: «اشخاص حقوقی پس از ثبت دارای شخصیت حقوقی خواهند بود ...». گاهی این ملاک اموری غیر از ثبت است. علاوه بر تعدد ملاک‌های ایجاد شخصیت حقوقی و عدم ثبات آن در همه موارد که سبب سردرگمی تشخیص لحظه شروع اهلیت، تعهدات و مسئولیت‌های این اشخاص می‌گردد، در برخی موارد ملاک ارائه شده دارای ابهام است که عدم وجود یک معیار ثابت در تشخیص لحظه ایجاد شخصیت حقوقی رفع این ابهام را با مشکل مواجه می‌سازد. مثلاً با آنکه ماده ۲۱ قانون بخش تعاونی مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ ثبت و تشکیل شرکت تعاونی را مترادف هم به کار برده که ظاهر در این امر است که تشکیل شرکت با ثبت انجام می‌شود و ماده ۲ قانون مزبور نیز شناسایی شرکت‌های تعاونی را منوط به ثبت نموده است، لکن عبارات قانون‌طوریست که سبب ابهام در لحظه ایجاد شخصیت حقوقی شرکت تعاونی می‌گردد. ماده مزبور مقرر می‌دارد: «شرکت‌هایی

1. EButler, W. I. L. L. I. A. M., "Russian law.", second edition, Oxford University Press. (1999).pp.436-437.

که با رعایت مقررات این قانون تشکیل و به ثبت برسند تعاونی شناخته می‌شوند». ظاهر ماده فوق مفهوم آن است که تشکیل شخصیت حقوقی شرکت تعاونی در مرحله قبل از ثبت است. این تعدد ملاک در ایجاد شخصیت حقوقی سبب اختلاف نظر میان حقوق دانان در خصوص لحظه ایجاد شخصیت حقوقی شده است. برخی معتقدند در قوانین فعلی ایران شخصیت حقوقی اشخاص حقوقی همانند اشخاص حقیقی به محض تشکیل و بدون نیاز به ثبت محقق می‌شود و ثبت شرکت به منزله سند هویت شرکت است و موجد شخصیت حقوقی نیست.^۱ اطلاق ماده ۵۸۳ قانون تجارت نیز مبین اراده قانون گذار به اعطای شخصیت حقوقی به محض تشکیل و بدون نیاز به ثبت است.^۲ با توجه به ماده ۲ قانون در خصوص ثبت شرکت‌ها، عدم ثبت، فقط سبب جریمه و انحلال شرکت است، نه بطلان شرکت.^۳ البته این عده از حقوق دانان تعیین نقطه آغازین تشکیل شرکت را توسط مقنن ضروری می‌دانند. برخی دیگر نیز معتقدند شرکت‌های تجاری در مرحله قبل از ثبت دارای شخصیت حقوقی ناقص می‌باشند که با ثبت کامل می‌گردد.^۴ دیدگاه مخالفی نیز معتقد است بررسی تحول تاریخی نشان می‌دهد که ثبت از شرایط ایجاد شرکت تجاری است و این نتیجه‌گیری در راستای حفظ مصالح عمومی و منافع شرکا مناسب‌تر است.^۵ مقررات ماده ۴۷ قانون ثبت اسناد و املاک در خصوص شرکت‌نامه که در صورت عدم رعایت مقررات ثبتی، ضمانت اجرای عدم پذیرش در محاکم و ادارات را مطرح می‌کند، قابل اعمال بر شرکت‌های تجاری است؛ با این استدلال که وقتی قانون گذار برای شرکت‌های مدنی که فاقد شخصیت حقوقی هستند، چنین ضمانت اجرای مؤثری را قائل شده است، به طریق اولی نسبت به شرکت‌های تجاری که دارای شخصیت حقوقی هستند و نظارت شدیدتری بر عملکرد

۱۱. سکینی، ربیعا، *حقوق تجارت، شرکت‌های تجاری*، جلد ۱، تهران: انتشارات سمت، چاپ بیست و سوم، ۱۳۹۵، ص

۴۰: کاتبی، حسینقلی، *حقوق تجارت*، تهران: گنج دانش، ۱۳۷۵، ص ۱۵۹.

۲. عیسائی تفرشی، محمد، *مباحثی تحلیلی از حقوق شرکت‌های تجاری*، جلد ۲، تهران: نشر دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۶، ص ۱۹.

۳. اسکینی، همان، صص ۹۸-۱۰۰.

۴. کاتوزیان، ناصر، *وصیت در حقوق مدنی ایران*، نشر یلدا، چاپ دوم، ۱۳۶۹، ص ۱۳۰.

۵. کاویانی، کورش، *حقوق شرکت‌های تجاری*، تهران: میزان، ۱۳۹۲، ص ۹۷.

آنها ضروری است، چنین دیدگاهی دارد.^۱ برخی معتقدند ضمانت اجرای عدم ثبت شرکت تجاری طبق ماده ۱۹۵ قانون تجارت، بطلان شرکت است.^۲

این سردرگمی در ایجاد شخصیت حقوقی شرکت تجاری که دارای اهمیت بسیاری در زمان شروع اهلیت و تعهدات شخصیت حقوقی است، مستلزم تعیین زمان دقیق و ملاک قابل احراز و سنجش برای تعیین زمان ایجاد شخصیت حقوقی شرکت‌هاست. بنابراین، به نظر می‌رسد در حقوق ایران ارائه راهکاری مبتنی بر برقراری پیوند حقوقی میان نهاد ثبت و ایجاد شخصیت حقوقی و معیار قرار دادن ثبت شرکت به عنوان نقطه آغازین شخصیت حقوقی شرکت یا حداقل قابلیت استناد آن راهگشاست و می‌تواند کارکرد حمایتی مورد انتظار از نهاد «ثبت» را از طریق تعیین هویت و شناسایی شرکت تجاری تأمین کند. آثار این دیدگاه در ماده ۱۲۵ لایحه پیشنهادی قانون تجارت ۱۳۹۱ نیز دیده می‌شود. لایحه مزبور ایجاد شخصیت حقوقی را منوط به ثبت در اداره ثبت شرکت‌ها نموده است، اما پیوند میان نهاد ثبت و ایجاد شخصیت حقوقی را با پذیرش تئوری سوم (از تئوری‌های یادشده) برقرار کرده و قابلیت استناد وجود شخصیت حقوقی شرکت تجاری را در برابر اشخاص ثالث، منوط به ثبت دانسته است.

کارکرد «ثبت» شرکت تجاری در بسیاری از کشورها به مبدأ تشکیل شخصیت حقوقی شرکت تجاری محدود نشده و برقراری پیوند میان نهاد ثبت و شخصیت حقوقی شرکت تجاری مبنای تعیین تابعیت شرکت‌ها قرار گرفته است. در حقوق انگلستان شرکت دارای تابعیت کشوری است که در آنجا به ثبت رسیده است. به علاوه، هر شرکت باید اقامتگاه قانونی داشته باشد. تغییر اقامتگاه تازمانی که در کمپانی هاوس (که مرجع ثبت شرکت‌ها در انگلستان است) ثبت نشده است، مؤثر نیست.^۳ در ایرلند نیز همانند انگلستان مکان ثبت مهم‌ترین عامل در تعیین اقامتگاه محسوب می‌شود.^۴

۱. همان، ص ۹۱.

۲. اعظمی زنگنه، عبدالحمید، *حقوق بازرگانی*، تهران: جزوه پلی کپی دانشگاه تهران، ۱۳۵۳، ص ۲۰۵.

3. Great Britain. Department of Trade and Industry, Companies In 2003-2004, The Stationery Office. (2004).p.22.

4. Fannon, I. L & Karole C, Corporations and Partnerships in Ireland, Kluwer Law International, printed in Great Britain,(2010).p.37.

در ایران، از یک سو به موجب ماده ۱ قانون ثبت شرکتهای هر شرکتی که در ایران تشکیل و مرکز اصلی آن در ایران باشد، ایرانی محسوب می‌شود؛ به آن معنا که دو ضابطه «تشکیل در ایران» و «وجود مرکز اصلی در ایران» شرط اعطای تابعیت ایرانی به شخصیت حقوقی است؛ یعنی مقنن با نگاهی دوتالیستی وجود هم‌زمان این دو ضابطه را برای تشکیل شخصیت حقوقی مقرر کرده است. این نگاه دوتالیستی با اندکی تغییر در ماده ۴ ضوابط ثبت شرکتهای و مالکیت‌های صنعتی و معنوی در مناطق آزاد تجاری-صنعتی مصوب ۱۳۷۴ نیز دیده می‌شود که به موجب آن مقنن دو شرط «ثبت در منطقه آزاد تجاری-صنعتی» و «وجود مرکز اصلی» آن در همان منطقه را شرط احراز تابعیت ایرانی دانسته است. از سوی دیگر، به موجب ماده ۵۹۱ قانون تجارت، اشخاص حقوقی تابعیت مملکتی را دارند که «اقامتگاه» آنها در آن مملکت است. به این ترتیب، تابعیت اشخاص حقوقی به تبع اقامتگاه آنها تعیین می‌شود. مفاد این مواد سبب بروز اختلاف‌نظرهایی در خصوص نحوه تعیین تابعیت شرکت شده است که به تفاوت مفهوم مرکز اصلی شرکت و اقامتگاه برمی‌گردد و کمتر پیوندی میان ثبت شرکت و تابعیت آن برقرار است. در صورتی که علاوه بر ملاک قرار دادن ثبت شرکت به عنوان مبدأ تشکیل شخصیت حقوقی، می‌توان لحظه ثبت آنها را ملاکی برای تعیین اقامتگاه و مؤثر در تابعیت قرار داد یا به طور مستقیم محل ثبت شرکت می‌تواند به عنوان ملاک تابعیت نیز لحاظ شود. حسن این امر، سادگی و سرعت احراز آن و عدم وجود اختلاف و عدم امکان تفسیر است. البته در حال حاضر نیز ثبت اقامتگاه اعلامی شرکت به اداره ثبت شرکتها، ملاک تعیین اقامتگاه قانونی است و به‌طور غیرمستقیم نقش نهاد «ثبت» را در تشخیص اقامتگاه و تابعیت شرکت نشان می‌دهد. در واقع از آنجایی که مرکز اصلی شرکت در اساسنامه معین است و شرکت حین ثبت، باید دارای مرکز اصلی باشد و به موجب ماده ۱ قانون ثبت شرکتها، هر شرکتی که در ایران تشکیل شود و مرکز اصلی آن در ایران باشد، شرکت ایرانی محسوب می‌شود، می‌توان گفت برای تعیین تابعیت ایرانی یا خارجی شرکت، مرکز اصلی یا همان مرکزی که در هنگام ثبت در اداره ثبت شرکتها اعلام شده، ملاک است.

در مقررات تجاری ایران، به علت عدم پیوند مؤثر میان نهاد ثبت و ایجاد شخصیت حقوقی شرکت تجاری، نهاد ثبت در مرحله ثبت اولیه نتوانسته است کارکرد حمایتی خود را به درستی

ایفا نماید، اما اثر ثبت اولیه شرکتها بر عملکرد و فعالیت‌های آنها مورد توجه مقنن قرار گرفته است و علاوه بر آن، پیوند نهاد ثبت و عملکرد شرکت تجاری در مرحله ثبت ثانویه و تغییرات بعدی در شرکت ثبت شده پررنگ‌تر می‌باشد.

در شرکت‌های سهامی، در صورتی که شرکت تا شش ماه از تاریخ تسلیم اظهارنامه ماده ۶ لایحه به ثبت نرسد، قابل انحلال است؛ استفاده از وجوه تأدیه شده به نام شرکت سهامی در شرف تأسیس فقط پس از ثبت شرکت ممکن است؛ صدور هر نوع ورقه سهم یا گواهی موقت سهم، قبل از ثبت شرکت ممنوع است؛ انتشار اوراق قرضه توسط شرکت سهامی، مستلزم گذشت دو سال از تاریخ ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌هاست؛ انحلال شرکت سهامی مادام که به ثبت نرسیده است، نسبت به اشخاص ثالث بلااثر است؛ تقلیل سرمایه شرکت با مسئولیت محدود در شرکت مختلط غیرسهامی تا در مرجع ثبت شرکت‌ها به ثبت نرسیده است، در مقابل طلبکاران شرکت معتبر نیست. در مثال‌های مزبور می‌توان کارکرد حقوقی «ثبت» را در خصوص ثبت شرکت‌ها ملاحظه کرد. مقنن با اتخاذ ضمانت‌اجراهای حقوقی برای اطلاعات ثبت شده مثل تقلیل میزان سرمایه شرکت، انحلال شرکت و اعلام «عدم قابلیت استناد» در برابر ثالث برای تغییرات اعلام نشده به مرجع ثبت شرکت‌ها نقش حمایتی سیستم ثبتی را پررنگ‌تر نموده است. این کارکرد سیستم ثبتی در مواد دیگر قانون تجارت نیز قابل ملاحظه است. ماده ۲۱۹ ق. ت. مبدأ مرور زمان در دعاوی اشخاص ثالث علیه شرکا یا وراث آنها در خصوص معاملات شرکت را روزی قرار داده است که انحلال شرکت یا کناره‌گیری شریک یا اخراج او از شرکت در اداره ثبت به ثبت رسیده باشد.

بنابراین، مبنای اعتبار بسیاری از اقدامات شرکت‌ها (مثل اصلاح اساسنامه، انحلال و تغییر مدیران و مدیرعامل و صاحبان امضا مجاز و...) ثبت در اداره ثبت شرکت‌ها قرار داده شده و بیشتر از آن، در نظام حقوقی و قضایی بسیاری از کشورها حتی وجود حقوقی چنین اشخاصی مستلزم ثبت در اداره ثبت و شناسایی شرکت‌ها توسط نهاد ثبتی است.

در نتیجه، با برقراری پیوند حقوقی میان نهاد ثبت و ایجاد شخصیت حقوقی گواهی ثبت شرکت که از مرجع صلاحیت‌دار صادر شده باشد، سند رسمی ایجاد هویت شرکت است و هیچ مرجع قانونی دیگری نمی‌تواند بر هویت چنین شخص حقوقی صحنه بگذارد. در حقوق فرانسه و

انگلیس چنین اعتبارسنجی با ضمانت‌اجرای کافی لحاظ شده است، اما در حقوق ایران به لحاظ وجود کاستی‌ها و خلأهایی که بیان شد، هنوز نمی‌توان قائل به وجود چنین پیوندی شد. چراکه بسیاری از شرکتهای تجاری وجود دارند که با وجود عدم ثبت در مرجع ثبت شرکتهای، تحت عنوان شرکتهای عملی موضوع ماده ۲۲۰ قانون تجارت به رسمیت شناخته می‌شوند و فعالیت تجاری دارند. باین‌حال، در حوزه فعالیت‌های تجاری با نهادهای دولتی و یا مناسبات تجاری بین‌المللی به رسمیت شناخته نمی‌شوند. چنین محرومیت یا محدودیتی از فقدان اعتبار رسمی آنان در این عرصه به دلیل عدم ثبت ناشی می‌شود. بنابراین ارائه حمایت قانونی و اعمال ضمانت‌اجرایی شبیه ماده ۲۲ قانون ثبت املاک، برای شرکتهای تجاری و مؤسسات غیرتجاری ثبت‌شده در اداره ثبت شرکتهای ضروری است؛ همان‌گونه که در خصوص اختراعات و مالکیت‌های صنعتی ثبت‌شده نیز مقنن چنین جایگاهی را برای نهاد «ثبت» قائل شده است.^۱

۱.۲ اعتمادسازی

اعتماد مبنای ایجاد و حفظ وحدت در سیستم‌های اجتماعی و عملکرد معاملاتی مؤثر اشخاص است.^۲ ایجاد «اعتماد» در خصوص «وضعیت حقوقی» نهادهای اجتماعی از جمله شرکتهای تجاری و «ثبات وضعیت حقوقی» آنها منجر به برقراری «نظم حقوقی» در معاملات خواهد شد. زیرا نظم حقوقی با ثبات و حفظ آن چیزی که ایجاد شده است، برقرار می‌شود.^۳ بنابراین باید راهکاری یافت تا بتوان مطمئن بود که «وضعیت حقوقی» شرکت تجاری در سیستم ثبتی از ثبات برخوردار بوده و صحیح است. اما حقیقت آن است که نمی‌توان همه اطلاعات ثبت‌شده در مرجع ثبتی را دائماً درست و منطبق با واقعیت دانست. بنابراین، نیاز به اصول ترمیمی و جبرانی برای ثبات وضعیت حقوقی ثبت شده است که بتوان به کمک آن به اطلاعات ثبت‌شده در دفاتر ثبتی اعم از اینکه منطبق با واقعیت حقوقی باشد یا نباشد، اعتماد نمود. این اصل ترمیمی و جبرانی در حوزه ثبت تحت عنوان «تئوری اعتماد عمومی» مطرح است که به موجب آن، مندرجات ثبت‌شده را بر واقعیات حقوقی غلبه می‌دهیم و جز در موارد استثنایی، حمل بر حقیقت

۱. ماده ۲ ق.ث.ع.ا.

۲. پناهی، بلال، اعتماد و اعتمادسازی در سازمان، بیک نور، زمستان ۱۳۸۸، شماره ۲۸ (۸۸ تا ۱۰۳)، ص ۱۰۱.

3. Mazeaud, H., Mazeaud, J., & CHABAS, F, Leçons de droit civil. Introduction à l'étude du droit, (12th Ed.), Paris: Monichrestien. (2000).

می‌نماییم.^۱ این اصل ترمیمی و جبرانی که مبتنی بر اعتماد به ظاهر اطلاعات ثبت‌شده در سیستم ثبتی است (تئوری اعتماد به ظاهر)، در حوزه ثبت شرکت‌ها باید این اعتماد را در مراجعه‌کنندگان به سیستم ثبتی ایجاد کند که شرکت ثبت‌شده موجودیت حقوقی دارد و همه اطلاعات ثبت‌شده در خصوص شخصیت حقوقی شرکت صحیح بوده و این موجودیت به بهانه عدم رعایت تشریفات تشکیل غیرقابل نقض است. در این صورت است که اشخاص ثالث می‌توانند مطمئن باشند تعهدات شرکت توسط این شخصیت حقوقی انجام می‌شود و آنها به بهانه بطلان شرکت با عدم اعتبار آن با وجود ثبت شرکت، با شخص دیگری مواجه نخواهند شد.

در واقع همه اشخاص، اعم از ذی‌نفعان داخلی و بیرونی شرکت‌ها، باید بتوانند به اطلاعات ثبت‌شده اعتماد کنند؛ به گونه‌ای که این اعتماد به دلیل پشتوانه کنترل و نظارت نهاد متولی ثبتی، قابلیت تحریف یا تدلیس را نداشته باشد و مبنای هرگونه عمل و فعالیت چنین شرکتی در قالب فعالیت تجاری له و علیه آن قرار گیرد. بر همین مبناست که قانون‌گذار در بسیاری از موارد، فعالیت‌ها و اقدامات شرکت‌های تجاری را که رابطه مستقیم با حقوق اشخاص ثالث دارد، در صورتی در برابر آنها قابل استناد می‌داند که به ثبت رسیده باشد.^۲ انتشار مراتب تشکیل، تغییرات در اساسنامه، انحلال و تصفیه شرکت تجاری و اعلام ممیزات شرکت، مانند نام شرکت، مرکز اصلی، مدیران، دارندگان حق امضا و سرمایه و مسئولیت شرکت در روزنامه رسمی، تأمین‌کننده چنین هدفی است.^۳

در بسیاری از کشورها برای ثبت، قدرت اصلاح اشتباهاتی اعطا شده که در مرحله قبل از ثبت ممکن است به وجود آمده باشد. در واقع از این طریق ثبت قدرت اعطای اعتبار حقوقی را به صورت مطلق و غیرقابل نقض به شخصیت حقوقی دارد. در این کشورها، گواهی ثبت شرکت به واسطه وصف رسمی بودن، از حمایت و قدرت اجرایی برخوردار است و این به نوعی اعتبار شرکت ثبت‌شده را نشان می‌دهد. به طور مثال، در حقوق هند در دعوی شرکت با مسئولیت محدود جبلی کاتن علیه لوئیس، مجلس اعیان^۴ به استناد بخش ۱۷ قانون شرکتهای سابق (در

۱. طباطبایی حساری، نسرين، مبانی و آثار نظام ثبت املاک، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۳، صص ۶۵-۶۴.

۲. اعظمی زنگنه، پیشین، ص ۲۰۴.

۳. وحیدی، پیشین، ص ۵۳.

4. House of Lords.

حال حاضر بخش ۱۵(۴) قانون شرکت‌های ۲۰۰۶ حکم داد که پس از اعطای گواهی ثبت شرکت، هیچ‌گونه ادعایی در خصوص نام شرکت ثبت‌شده پذیرفته نمی‌شود و اداره ثبت شرکت‌ها هم صلاحیت ابطال و بی‌اعتباری نام شرکت ثبت‌شده را ندارد، حتی اگر در زمان روند ثبتی شرکت، تشریفات قانونی رعایت نشده باشد.^۱ مورد مشابهی نیز در حقوق انگلیس و در دعوای کاتمن علیه براگهام^۲ قابل طرح است. دادگاه صدور گواهی ثبت پس از ثبت شرکت را تنها دلیل رعایت الزامات قانونی تلقی نمود و رأی داد که حتی اگر بعداً معلوم شود تشریفات خاص ثبتی رعایت نشده باشد، خللی به اعتبار قانونی ثبت شرکت و شخصیت حقوقی آن وارد نمی‌کند.^۳ چنین دیدگاهی از اشخاصی که با شرکت معامله کرده‌اند، حمایت می‌کند.^۴

باوجوداین، در ایران، حتی ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها به این معنی نیست که شرکت واقعاً وجود دارد و هرگاه معلوم شود که ثبت شرکت بدون توجه به سایر شرایط تشکیل آن انجام گرفته است، شرکت باطل خواهد بود؛ مانند وقتی که ثابت شود یکی از شرکا اهلیت امضای قرارداد شرکت را نداشته است؛ چون اگر چنین عواملی وجود نداشته باشد، قرارداد شرکت نمی‌تواند موجود باشد و حتی ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها نمی‌تواند به آن موجودیت قطعی اعطا کند و هر ذی‌نفعی حق تقاضای بطلان آن را خواهد داشت؛^۵ زیرا ثبت شرکت در ایران به شیوه اعلامی انجام می‌گردد و اداره ثبت شرکت‌ها با وجود بررسی اجمالی مدارک شرکت، به‌هیچ‌وجه مسئول صحت مدارک شرکت نیست و اگر موجباتی برای ابطال شرکت موجود باشد، دادستان و هر ذی‌نفعی می‌تواند ابطال ثبت شرکت را از دادگاه تقاضا کند. البته اداره ثبت

۱. در قانون شرکت‌های هند مصوب ۲۰۱۳ چنین حمایتی به چشم نمی‌خورد

2 Cotman v Brougham, 1918.

۳. وحیدی، پیشین، ص ۷۴.

4. Ashraf, A & Saleem, M & Khan, Abdus, S and Shaista, N. "Emergence of the Concept of Company Law: A Case of Pakistan." (2015), p.258.

۵. اسکینی، ربیعا، *حقوق تجارت، شرکت‌های تجاری*، جلد ۲، تهران: سمت، چاپ سوم، ۱۳۷۸، ص ۹۶.

۶. بدیهی است مواردی که مؤسسين و مدیران شرکت در ارائه اطلاعات مربوطه به مرجع ثبت، رعایت حسن‌نیت را نکرده باشند، اعتماد عمومی را خدشه‌دار می‌کنند و حمایت قانونی خود را از دست می‌دهند.

(Honorable E & Veasey, N, The Role of the Judiciary in Corporate Law, Corporate Governance and Economic Goals, Stockholm, Sweden, 2000, p. 11).

شرکت‌ها بعد از ثبت نمی‌توانند رأساً ابطال شرکت را اعلام نمایند، بلکه باید از دادگاه ابطال ثبت شرکت را تقاضا کند.^۱

بنابراین، در راستای تکمیل کارکرد حمایتی «نهاد ثبت شرکت تجاری» نیازمند تصویب قانونی هستیم که به موجب آن شیوه‌ی اعلامی ثبت شرکت‌ها تغییر کند و با نوعی شیوه و سیستم تحقیقی جایگزین شود و شرکت‌ها پس از طی فرایند بررسی رعایت مقررات ماهوی و شکلی مقرر در قانون به ثبت برسند و صحت و سقم اطلاعات اعلامی از سوی مؤسسان و مدیران شرکت مورد بررسی کارشناسان و مأموران ثبتی قرار گیرد^۲ و از این طریق با استفاده از تئوری اعتماد عمومی، سازمان ثبت بتواند صحت اطلاعات ثبت‌شده را تضمین کند؛ به گونه‌ای که دعوای بطلان شخصیت حقوقی شرکت و اطلاعات ثبت‌شده در مراجع قضایی پذیرفته نشود.

در این صورت است که نهاد ثبت شرکت‌ها می‌تواند با فراهم کردن بستر مناسب برای فعالیت‌های مولد بر ثبات عوامل تولید، میزان بهره‌وری کل عوامل تولید و در نهایت تولید ملی اثر بگذارد.^۳

در مسیر تحول از سیستم اعلامی به سیستم تحقیقی باید این نکته مورد توجه قرار گیرد که تجربه کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد که طولانی بودن مراحل و زمان و بالا بودن هزینه‌های ثبت شرکت‌ها ممکن است منجر به کاهش ثبت شرکت و افزایش فعالیت‌های غیررسمی در اقتصاد شود و هدف ایجاد امنیت قراردادی را مخدوش سازد. لذا در اعمال سیستم تحقیقی باید حداقل زمان و مراحل و هزینه‌های ممکن مدنظر قرار گیرد.^۴

۱. پورارشاد، نادر، اثر ثبت بر وضعیت حقوقی شرکتهای تجاری، ماهنامه کانون، خرداد و تیر ۱۳۸۶، شماره ۷۰، ص ۹۶.

۲. حسن‌زاده، بهرام، حقوق تحلیلی ثبت شرکتهای، تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۵، ص ۳۸۴.

۳. آذرمنند، حمید، نقش نهادهای سیاسی و حقوقی در توسعه اقتصادی، مجله روند، پاییز و زمستان ۱۳۸۵، شماره‌های ۵۰ و ۵۱، صص ۱۳۵-۱۳۲.

4. Kaplan, D & Piedra, Eduardo and Seira, Enrique "Are burdensome registration procedures an important barrier on firm creation? Evidence from Mexico." *Photocopy, Instituto Tecnológico Autónomo de México, Mexico City.* (2006),p1.

۲. کارکرد اطلاع‌رسانی نهاد ثبت شرکتهای و امنیت قراردادی

۲.۱. قلمرو مفهومی

در فرایند انجام یک معامله اقتصادی فرض می‌شود که متعاملین با ارائه اطلاعات ناقص و ناتمام و تقلب در راستای دستیابی به منافع بیشتر در قرارداد نسبت به طرف دیگر پیش می‌روند. رفتار فرصت‌طلبانه عاملان اقتصادی همراه با عدم تقارن و تناسب اطلاعات طرفین معامله «هزینه معامله» را افزایش می‌دهد. بنابراین یکی از عمده‌ترین «هزینه‌های معاملاتی» در چرخه اقتصادی معاملات، «هزینه کسب اطلاعات قابل اعتماد و ایمن» می‌باشد؛ زیرا اطلاعات ناقص و به طور نامناسب توزیع شده‌اند و به دست آوردن آنها پرهزینه است.^۱ امروزه نداشتن اطلاعات، یا امکان تصمیم‌گیری را از بین می‌برد و یا به تصمیم‌گیری غلط می‌انجامد. از این رو اطلاعات را می‌توان مهم‌ترین عامل در توسعه روابط اقتصادی و قراردادی دانست. اطلاعات وقتی می‌تواند مفید باشد که صحیح و دقیق، متناسب با موضوع مورد نظر، قابل درک و در زمان مناسب در اختیار قرار گیرد.^۲

وجود نظام ثبتی که اطلاعات جامع و صحیحی را در خصوص شرکتهای تجاری در خود گنجانده باشد و امکان دستیابی به این اطلاعات را برای اشخاص ذی‌نفع فراهم کند، می‌تواند در کاهش اطلاعات نامتقارن نقش جامعی ایفا کند. در واقع یکی از اهداف نظام‌های ثبت شرکتهای فراهم کردن امنیت معاملاتی از طریق کاهش اطلاعات نامتقارن و «اطلاع‌رسانی» صحیح در خصوص وضعیت حقوقی شرکتهای تجاری و صاحبان امضای مجاز در آنهاست.^۳ بنابراین هدف اصلی ثبت شرکتهای آن است که از یک سو تضمین کند شرکتهای مزبور مطابق قانون تشکیل شده‌اند و از سوی دیگر این اطلاعات را برای عموم قابل دستیابی سازد.

1. Byamugisha, F FK. "How land registration affects financial development and economic growth in Thailand." (1999), pp3-4.

۲. فقیهی نژاد، محمد تقی، نقش اطلاعات و شبکه‌های اطلاع‌رسانی در توسعه کشور، ماهنامه ره‌آورد نور، آذرماه ۱۳۷۹، شماره ۱۴، ص ۱۸.

۳. طباطبائی حساری، نسرين، کارکردهای اقتصادی ثبت رسمی املاک در پرتو آموزه کارایی اقتصادی، فصلنامه تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۴، شماره ۷۲، ص ۳۲۳.

نوع، دامنه و میزان اطلاعاتی که ثبت آنها در خصوص شرکتهای تجاری ضروری است، در کشورهای مختلف متفاوت است. به هر حال، عموماً اطلاعات مهم هم در مرحله ثبت اولیه که معمولاً همراه با ایجاد شخصیت حقوقی شرکت است (پروسه ثبت شخصیت حقوقی شرکت) و هم در طول حیات آن شرکت (مرحله ثبت ثانویه) جمع‌آوری می‌شود. بسیاری از کشورها شرکت‌ها را ملزم می‌کنند در طول حیات تجاری خود، ترازنامه و حساب سود و زیان سالانه و هر تغییری در میزان سرمایه، ساختار و مدیریت شرکت‌ها، ادغام و تملک، هر ورشکستگی یا انحلال و تسویه را به ثبت برسانند.^۱ در روسیه ثبت به عنوان منبع اطلاعات فدرال طراحی شده است که هم به صورت کاغذی و هم الکترونیکی نگهداری می‌شود و اطلاعاتی مانند نام کامل و اختصاری شرکت به زبان روسی و سایر زبان‌های مرتبط، نوع شخصیت حقوقی، آدرس و اقامتگاه، صاحبان امضا مجاز، جدید بودن ایجاد شخصیت حقوقی یا ناشی از ادغام بودن، اطلاعات در خصوص سرمایه، اساسنامه و اسناد تشکیل، اطلاعات مربوط به قائم‌مقامی و اطلاعات هویتی صاحبان امضا و ... را در برمی‌گیرد که این اطلاعات برای عموم قابل دستیابی است.^۲ نکته قابل توجه در خصوص «دامنه اطلاعات» مورد ثبت آن است که از منظر امنیت معاملات، اطلاعات ثبت‌شده اغلب باید کافی برای کاهش خطرهایی باشند که معامله‌کننده با شرکت تجاری ممکن است با آنها مواجه شود. بنابراین در سیستم ثبت شرکتهای تجاری باید اطلاعاتی موجود باشند که در مدیریت و کاهش ریسک معاملاتی مؤثر است و در نتیجه مانع بسیاری از دعاوی حقوقی می‌گردد.^۳

بسیاری از کشورهایی که ثبت شرکتهای تجاری و تغییرات بعدی آنها را الزامی نموده‌اند، فاقد توانایی لازم برای اجرای آن هستند و نتوانسته‌اند «جمع‌آوری و به‌روزرسانی اطلاعات جمع‌آوری شده» را مدیریت کنند. به‌ویژه این عدم مدیریت در حوزه گزارش‌های مالی شرکت‌ها و ثبت خاتمه شرکت‌ها مشاهده می‌شود که ناشی از فقدان مکانیسم مناسب برای اجرای این الزام

1 Kaplan, D & Piedra, Eduardo and Seira, Enrique "Are burdensome registration procedures an important barrier on firm creation? Evidence from Mexico." *Photocopy, Instituto Tecnológico Autónomo de México, Mexico City.* (2006), p134.

2 EButler, W. I. L. L. I. A. M., "Russian law." , *second edition, Oxford University Press.* (1999), p437.

^۳ احاطایی حساری، نسرين، *نقش و کارکرد سازمان ثبت اسناد و املاک و اختیارات آن*، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه، چاپ اول، تهران، ۱۳۹۶، ص ۲۴.

است. در مجموع، اگرچه اطلاعاتی که ثبت آنها الزامی است، در کشورهای مختلف تفاوت قابل توجهی ندارند، بسیاری از ادارات ثبت فاقد مکانیسم مناسب برای اجرای مقررات ثبت شرکت‌ها هستند. این امر منجر به تفاوت معناداری در «کیفیت» اطلاعات ثبت شده و «قابلیت اعتماد آنها» در کشورهای مختلف شده است.^۱

باید توجه داشت که مدیریت ریسک معاملاتی، زمانی کامل می‌شود که اطلاعات ثبت شده به سرعت کافی قابل دستیابی و بازیابی باشند.^۲ اطلاعات ثبت شده در خصوص شرکت‌های تجاری برای عموم در کشورهای مختلف قابل دستیابی است و هیچ کدام از این اطلاعات محرمانه تلقی نمی‌شوند. با وجود این، روش دسترسی به اطلاعات توسط مراجعه کنندگان به سیستم ثبتی و شکل ارائه اطلاعات به آنها در کشورهای مختلف بسیار متفاوت است. این تفاوت عمدتاً تابع دو عامل است: ۱- میزان دیجیتال شدن ادارات ثبت؛ به عنوان مثال وقتی سیستم ثبتی به صورت الکترونیکی درآمده باشد، اطلاعات عموماً برای مشتری‌ها از طریق اینترنت و با دستمزد کمتر قابل دستیابی است؛ ۲- چهارچوب دسترسی حاکم بر سیستم. برخی کشورها مانند آلمان به دلیل قوانین مربوط به حریم خصوصی مقررات محدودکننده تری در خصوص دامنه دسترسی به اطلاعات دارند.^۳

۲.۲. مبانی قانونی کارکرد اطلاع‌رسانی سیستم ثبت شرکت‌های ایران

قانون تجارت ایران در مقررات مختلف از لزوم ثبت شرکت‌های تجاری و تغییرات آنها و ضمانت اجرای عدم ثبت سخن گفته است. این امر که جلوه‌ای از شکل‌گرایی در حقوق شرکت‌ها (در مراحل تشکیل، دوره حیات و انحلال و پایان آنها) است، محیط شفاف اطلاعاتی را برای سرمایه‌گذاران ایجاد کرده است^۴ و منجر به جمع‌آوری و به‌روزرسانی اطلاعات درباره شرکت‌های مزبور در سیستم اطلاعاتی سازمان ثبت می‌گردد.

1. Kaplan et al, op.cit, p.134.

2. Palmer, D, "Security, Risk and Registration", *Land Use Policy*, Vol.15 (1), Elsvier. (1998), pp.90-91.

3. Kaplan et al, op.cit, p.134.

۴. طوسی، عباس، *تحلیل اقتصادی حقوق شرکت‌ها*، تهران: شهردانش، ۱۳۹۳، ص ۱۸۰.

ثبت و اعلان شرکتهای تجاری به عنوان وظیفه اصلی اداره ثبت شرکتهای به صورت مخفیانه صورت نمی‌گیرد و هیچ‌گونه اسناد و مدارک و اطلاعات مربوط به شرکت که در اداره ثبت شرکتهای ثبت می‌شود، محرمانه تلقی نمی‌شود. دسترسی به اطلاعات شرکتهای در اداره ثبت شرکتهای به اشخاص ثالث طرف قرارداد با شرکت این امکان را می‌دهد که با مراجعه به دفتر ثبت شرکت از صحت، واقعیت، میزان دارایی و نام و حدود مسئولیت شرکا و سهام‌داران و اختیارات مدیران شرکت و موضوع و محدوده و نحوه فعالیت شرکت اطلاع رسمی به دست آورند یا از مفاد اساسنامه و شرکت‌نامه و مندرجات دفاتر ثبت شرکت سواد مصدق تحصیل نمایند. طبق ماده ۲۶ نظام‌نامه اجرای قانون ثبت شرکتهای مصوب خرداد ۱۳۱۰ با اصلاحات بعدی، «مراجعه به دفاتر ثبت شرکتهای اعم از ایرانی و خارجی برای عموم مردم آزاد و هر ذی‌نفعی می‌تواند از مندرجات آن سواد مصدق تحصیل کند». همچنین طبق ماده ۲۲۹ قانون تجارت، مرجع ثبت شرکتهای وظیفه نگهداری از اسناد و مدارک و دفاتر شرکتهای منحل را که ختم تصفیه آنها صورت گرفته باشد، تا ۱۰ سال به عهده دارد تا هر ذی‌نفعی امکان دسترسی و کسب اطلاعات مربوط به شرکت را داشته باشد. استفاده از عبارت «ذی‌نفع» در این دو ماده سبب شده است تشخیص شخص ذی‌نفع کار آسانی نباشد و همین امر باعث شده است عملاً اداره ثبت شرکتهای از متقاضی رونوشت مصدق از اسناد و مدارک شرکت ثبت‌شده، دلیل و مدرک مثبت ذی‌نفعی او را مطالبه کند که این موضوع خلاف منظور و هدف قانون‌گذار به نظر می‌رسد^۱ و با کارکرد اطلاع‌رسانی نهاد ثبت شرکتهای در تعارض است.

علاوه بر توجه به کارکرد اطلاع‌رسانی سیستم ثبت شرکتهای در قانون تجارت، جمع‌آوری اطلاعات جامع در راستای کارکرد اطلاع‌رسانی سیستم ثبت شرکتهای، در قسمت سوم بند «و» ماده ۴۶ قانون برنامه پنجم توسعه پیش‌بینی شده است که سازمان ثبت را نسبت به تکمیل پایگاه داده اطلاعات شرکتهای و مؤسسات ثبت شده... و با ذکر مشخصات سهام‌داران، اعضای هیئت‌مدیره و شماره کد ملی آنها و نیز شناسه یکتا مکلف نموده است. امتیاز مقرر مزبور آن است که مقنن پس از توجه به جنبه «جمع‌آوری اطلاعات» در خصوص شرکتهای ثبت‌شده «حق دسترسی به اطلاعات» را به عنوان جنبه دیگر کارکرد اطلاع‌رسانی مورد توجه قرار داده و

۱. ستوده تهرانی، حسن، *حقوق تجارت*، جلد ۲، تهران: دادگستر، چاپ چهارم، ۱۳۸۰، ص ۳۵۴.

سازمان ثبت را صراحتاً مکلف نموده است که «قابلیت جستجو و دسترسی همگان» به اطلاعات مزبور را فراهم کند که گام مؤثری در تکمیل کارکرد اطلاع‌رسانی سیستم ثبت شرکت‌هاست. در حال حاضر به موجب بخشنامه ۹۳/۱۳۸۷۴۶ مورخ ۱۳۹۳/۹/۲ رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در اجرای بند «ب» ماده ۱۲ قانون ارتقای سلامت نظام اداری مصوب ۱۳۹۰ و مقابله با فساد و مواد ۳۶، ۳۷ و ۳۸ قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده ۴۸ قانون برنامه پنجم توسعه، هرگونه ثبت تأسیس و تغییرات شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به صورت ثبت الکترونیکی انجام می‌گیرد.

با راه‌اندازی سامانه شناسه ملی در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، در حال حاضر دسترسی اشخاص ثالث بدون ارائه هیچ مدرک مثبت سمت یا مؤید ذی‌نفعی امکان‌پذیر است. در این سامانه با وارد کردن نام یا شناسه ملی یا شماره ثبت شخص حقوقی، وضعیت حقوقی آن از نظر نوع شخص حقوقی و معتبر بودن و مرجع ثبت‌کننده و نیز محل اقامت قانونی و کدپستی و تاریخ تأسیس و تاریخ آخرین به‌روزرسانی ارائه می‌شود. ولی اطلاعات جزئی‌تر، مانند نام مدیران و بازرسان یا حوزه فعالیت و موضوعاتی که شرکت در آن حوزه مشغول فعالیت باشد، بیان نمی‌شود. بنابراین، این سامانه در شناسایی مدیران شرکت و میزان سرمایه و اعتبار حقوقی اشخاص حقوقی تغییرات بعدی اساسنامه و شرکت‌نامه که برای اشخاص ثالث در انتخاب طرف معاملات بسیار اساسی و حیاتی است، کارایی لازم را ندارد. در خصوص اشخاص حقوقی که در حال انحلال یا تصفیه هستند، نیز اطلاعاتی به کاربر نمی‌دهد. در انتخاب شخص حقوقی برای جستجو نیز درج کلیدواژه به تنهایی کافی نیست و میزان هوشمندی سیستم برای یافتن نام‌های مشابه خیلی پیشرفته نیست. ورود از طریق شناسه ملی یا شماره ثبت شخص حقوقی راحت‌تر است، اما این ایراد را دارد که کمتر کسی شماره ثبت اشخاص حقوقی را به خاطر می‌سپارد و این دسترسی را سخت می‌نماید. بنابراین، اطلاعات در دسترس در سیستم مزبور فقط کلیات مربوط به شرکت‌های ثبت‌شده را به جستجوگر می‌دهد و اطلاعات مورد نیاز برای اشخاصی که قصد انجام معامله با شرکت موردنظر را داشته باشند، قابل دسترسی نیست. به علاوه، میزان سرمایه و مدیران و هرگونه تغییرات بعدی در اساسنامه یا شرکت‌نامه اشخاص حقوقی در این سامانه قابل

۱. البته این اطلاعات پس از ثبت در مرجع ثبت شرکت‌ها در روزنامه رسمی منتشر می‌شود و از این طریق قابل دستیابی است.

رؤیت نیست. درحالی که هر چقدر مردم به عنوان ذی نفعان از اطلاعات بیشتری نسبت به قوانین و مقررات ثبتی شرکتها و اطلاعات شرکتهای ثبت شده برخوردار باشند، امنیت مالکیت و توسعه اقتصادی سهل الوصول تر خواهد بود.^۱

البته کارکرد اطلاع رسانی سیستم ثبت شرکتها محدود به ارائه اطلاعات متقارن به طرفین معامله نیست. این سیستم باید دربرگیرنده اطلاعاتی باشد که برای ادارات و نهادهای عمومی و نظارتی جامعه دارای ارزش اند. نقشی که این نهاد در ارائه اطلاعات به محاکم قضایی، چه در مرحله صدور حکم (تشخیص حق) و چه در مرحله اجرای حکم (اجرای حق)، می تواند ایفا نماید، یا نقشی که در ارائه اطلاعات به سازمانهای مالیاتی می تواند ایفا کند، از جمله مواردی است که اهمیت کارکرد اطلاع رسانی ثبت شرکتها را به نهادهای عمومی (به مفهوم عام) نشان می دهد. تکلیف سازمان ثبت اسناد و املاک به طراحی بانک اطلاعات ثبتی شرکتها و ایجاد سامانه اطلاعاتی به نحوی که سازمان امور مالیاتی کشور بتواند به صورت برخط به آن دسترسی داشته باشد، نیز از جمله اقداماتی است که در زمینه اطلاع رسانی به بخش دولتی و مراجع رسمی صورت گرفته است.^۲

۱. نصیریان، حسن، نقش سازمان ثبت در قضا دایی، پیشگیری از جرم و کاهش دعاوی، مجموعه مقالات همایش نکوداشت یکصدمین سال تأسیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، ۱۳۹۰، ص ۴۰.
۲. تبصره ۶ ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیاتهای مستقیم (اصلاحی ۱۳۹۴/۴/۳۱).

نتیجه گیری

«ثبت» به عنوان ابزاری به منظور «ثبات وضعیت‌های حقوقی» در همه حوزه‌ها، از جمله املاک، مالکیت‌های صنعتی، خانواده و شرکتهای تجاری و... مورد توجه نظام‌های حقوقی قرار گرفته است. تأمین این ثبات که مقدمه ایجاد امنیت قراردادی است، مستلزم آن است که نهاد ثبت به گونه‌ای طراحی شود که هم‌زمان دو کارکرد «اطلاع‌رسانی» و کارکرد «حمایتی» اطلاعات ثبت‌شده را دارا باشد. در حقوق ایران ملاک‌های متعددی برای شروع شخصیت حقوقی شرکت ذکر شده است. عدم وجود ملاک ثابت در ایجاد شخصیت حقوقی شرکت تجاری که دارای اهمیت بسیاری در زمان شروع تعهدات شخصیت حقوقی است، امنیت قراردادی را مورد خدشه قرار می‌دهد. علاوه بر آن، مرجع ثبتی باید بتواند این اعتماد را در مراجعه‌کنندگان به سیستم ثبتی ایجاد کند که شرکت ثبت‌شده در سازمان ثبت موجودیت حقوقی دارد و همه اطلاعات ثبت‌شده در سازمان ثبت صحیح است و این موجودیت و اطلاعات ثبت‌شده به بهانه عدم رعایت مقررات ماهوی و شکلی، قابل نقض نمی‌شود. لکن هم‌اکنون در ایران به علت عدم «پیوند حقوقی مؤثر» میان «نهاد ثبت» و «ایجاد شخصیت حقوقی شرکت تجاری و تغییرات صورت‌گرفته در برخی اطلاعات ثبت‌شده»، نهاد ثبت نتوانسته است کارکردهای حمایتی و اطلاع‌رسانی خود را به درستی ایفا نماید.

مقاله حاضر به این نتیجه دست یافته است که ایجاد پیوند حقوقی مؤثر «میان شخصیت حقوقی مستقل» شرکت و «ثبت» راهکار اصلی دستیابی به دو کارکرد مورد انتظار از نهاد «ثبت شرکت تجاری» می‌باشد. در گام اول و در راستای تأمین کارکرد حمایتی سیستم ثبتی پیشنهاد می‌گردد «ثبت»، به عنوان مبدأ ایجاد شخصیت حقوقی مستقل، همه انواع شرکتهای تجاری یا حداقل قابلیت استناد آنها و معیاری مستقیم برای تعیین اقامتگاه قانونی آنها باشد. علاوه بر آن، تأمین کارکرد حمایتی، مستلزم الزامی دانستن ثبت همه تغییرات وضعیت حقوقی ثبت‌شده همراه با ضمانت‌اجرای حقوقی مؤثر (شرط ایجاد یا قابلیت استناد) و فرض صحت اطلاعات ثبت‌شده توسط مقنن مبتنی بر تئوری «اعتماد عمومی» است که مقدمه آن اتخاذ سیستم ثبت تحقیقی به جای اعلامی می‌باشد. به این وسیله، علاوه بر رفع ابهام در آغاز شخصیت حقوقی شرکتهای تجاری، مرجع ثبتی نیز می‌تواند نقش حمایتی خود را ایفا کند. با ملاک قرار دادن ثبت شرکت به

عنوان مبدأ تشکیل شخصیت حقوقی شرکتها، می‌توان لحظه ثبت آنها را ملاکی برای تعیین اقامتگاه و در نتیجه مؤثر در تعیین تابعیت شرکت قرار داد یا به طور مستقیم محل ثبت شرکت می‌تواند به عنوان ملاکی در تعیین تابعیت آنها نیز لحاظ شود. تأمین کارکرد حمایتی در نهایت منجر به دستیابی به کارکرد اطلاع‌رسانی سیستم ثبت شرکتها خواهد شد. به منظور تأمین کارکرد اطلاع‌رسانی در گام اول تعیین «نوع اطلاعاتی» که باید به ثبت برسند، دارای اهمیت است. ملاک و معیار ارائه‌شده در این خصوص همه اطلاعاتی است که از نظر بازار اقتصادی برای مدیریت و کاهش ریسک معاملاتی لازم است. به منظور تضمین صحت اطلاعات ثبت‌شده نیز دو راهکار اعمال سیستم تحقیقی به جای سیستم اعلامی در فرایند ثبت شرکت و تغییرات آن و اعمال فرض صحت اطلاعات ثبت‌شده پیشنهاد می‌گردد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

کتاب

۱. اسکینی، ربیعا، *حقوق تجارت، شرکتهای تجاری*، جلد ۲، تهران: سمت، چاپ سوم، ۱۳۷۸.
۲. اسکینی، ربیعا، *حقوق تجارت، شرکتهای تجاری*، جلد ۱، تهران: انتشارات سمت، چاپ بیست و سوم، ۱۳۹۵.
۳. اعظمی زنگنه، عبدالحمید، *حقوق بازرگانی*، تهران: جزوه پلی کپی دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.
۴. حسن زاده، بهرام، *حقوق تحلیلی ثبت شرکتهای*، تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۵.
۵. حسنی، حسن، *حقوق تجارت*، تهران: نشر میزان، چاپ دوم، ۱۳۸۰.
۶. ستوده تهرانی، حسن، *حقوق تجارت*، جلد ۲، تهران: دادگستر، چاپ چهارم، ۱۳۸۰.
۷. طباطبایی حصاری، نسرین، *مبانی و آثار نظام ثبت املاک*، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۳.
۸. طباطبائی حصاری، نسرین، *نقش و کارکرد سازمان ثبت اسناد و املاک و اختیارات آن*، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه، چاپ اول، تهران، ۱۳۹۶.
۹. طوسی، عباس، *تحلیل اقتصادی حقوق شرکتهای*، تهران: شهردانش، ۱۳۹۳.
۱۰. عیسائی تفرشی، محمد، *مباحثی تحلیلی از حقوق شرکتهای تجاری*، جلد ۲، تهران: نشر دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۶.
۱۱. کاتبی، حسینقلی، *حقوق تجارت*، تهران: گنج دانش، ۱۳۷۵.
۱۲. کاتوزیان، ناصر، *وصیت در حقوق مدنی ایران*، تهران: نشر یلدا، چاپ دوم، ۱۳۶۹.
۱۳. کاویانی، کورش، *حقوق شرکتهای تجاری*، تهران: میزان، ۱۳۹۲.
۱۴. وحیدی، فریده، *رژیم حقوقی حاکم بر ثبت شرکتهای تجاری*، تهران: میزان، ۱۳۹۵.

مقاله

۱۵. آذرمند، حمید، *نقش نهادهای سیاسی و حقوقی در توسعه اقتصادی*، مجله روند، پاییز و زمستان ۱۳۸۵، شماره‌های ۵۰ و ۵۱.
۱۶. پناهی، بلال، *اعتماد و اعتماد سازی در سازمان*، پیک نور، زمستان ۱۳۸۸، شماره ۲۸ (۸۸ تا ۱۰۳).
۱۷. پور ارشد، نادر، *اثر ثبت بر وضعیت حقوقی شرکتهای تجاری*، ماهنامه کانون، خرداد و تیر ۱۳۸۶، شماره ۷۰.

۱۸. فقیهی نژاد، محمد تقی، نقش اطلاعات و شبکه های اطلاع رسانی در توسعه کشور، ماهنامه ره‌آورد نور، آذرماه ۱۳۷۹، شماره ۱۴.
۱۹. طباطبائی حساری، نسرین، کارکردهای اقتصادی ثبت رسمی املاک در پرتو آموزه کارایی اقتصادی، فصلنامه تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۴، شماره ۷۲.
۲۰. نصیریان، حسن، نقش سازمان ثبت در قضازدایی، پیشگیری از جرم و کاهش دعاوی، مجموعه مقالات همایش نکوداشت یکصدمین سال تأسیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، (۱۳۹۰)

ب) منابع انگلیسی

Books

21. Ashraf, A & Saleem, M & Khan, Abdus, S and Shaista, N. "Emergence of the Concept of Company Law: A Case of Pakistan." (2015).
22. Blaurock, U. "Steps Toward a Uniform Corporate Law in the European Union." Cornell Int'l LJ 31. (1998).
23. Byamugisha, F FK. "How land registration affects financial development and economic growth in Thailand." (1999).
24. Carbonnier, J, *Droit Civil Les Personnes*, Puf. 21ed. (2000).
25. Dagot, M et Frémont, P, *Publicité foncière (généralités)*, *Juris- Classeur* (Civil Annexes- fasc 30), Groupe LexisNexis, (2003).
26. EButler, W. I. L. L. I. A. M., *Russian law.* , second edition, Oxford University Press. (1999).
27. Fannon, I. L & Karole C, *Corporations and Partnerships in Ireland*, Kluwer Law International, printed in Great Britain, (2010).
28. Great Britain. Department of Trade and Industry, *Companies In 2003-2004*, The Stationery Office. (2004).
29. Honorable E & Veasey, N , *The Role of the Judiciary in Corporate Law, Corporate Governance and Economic Goals*, Stockholm, Sweden , (2000).
30. Kaplan, D & Piedra, Eduardo and Seira, Enrique, *Are burdensome registration procedures an important barrier on firm creation? Evidence from Mexico.* Photocopy, Instituto Tecnológico Autónomo de México, Mexico City. (2006).
31. Klapper, L & Amit, Raphael and Guillén, Mauro F, *Entrepreneurship and firm formation across countries.* International differences in entrepreneurship. University of Chicago Press, (2010).
32. Lusk, H. F, *Business Law: principles and cases*, 2nd Edition. (1973).
33. Mazeaud, H. , Mazeaud, J., & CHABAS, F, *Leçons de droit civil. Introduction à l'étude du droit.* (12th Ed.), Paris: Monîchrestien. (2000).
34. Noëlle, M et Bachellier, J, *Droit civil (sûretés publicité foncière)*, 11 édition, Dalloz, Paris. (1995).
35. Shepherd, C.. *Key Cases: Company Law.* Routledge, (2013).

Articles

36. Bigsten, A, Collier, P, Dercon, S, Fafchamps, M, Gauthier, B, Gunning, J.W, Oduro, A, Oostendorp, R., Patillo, C., Soderbom, M. and Teal, F. "Contract flexibility and dispute resolution in African manufacturing". *The Journal of Development Studies*, 36(4), (2000) .
37. Higgs, E. "Are State-Mediated Forms of Identification a Reaction to Physical Mobility?." Policies and Research in Identity Management: First IFIP WG 11.6 Working Conference on Policies and Research in Identity Management (IDMAN'07), RSM Erasmus University, Rotterdam, The Netherlands, October 11-12,. Vol. 261. Springer Science & Business Media, 2008.
38. Palmer, D, "Security, Risk and Registration", *Land Use Policy*, Vol.15 (1), Elsvier. (1998).
39. Tabatabai Hesari, N, Hajar Azari, and Mahmood Saber. "Ensuring "stability of the real estate legal situation" in the Iranian land recording system." *International Comparative Jurisprudence* 3.2 . (2017).
40. Tabatabai Hesari, N, Hajar, Azari, and Mahmood Saber. "The Effect of Iranian Land Administration System in Transactions Real Properties' Security: In the Light of Public Confidence Theory." *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, Vol. 5, No.4,(2016).

Sites

41. www.gov.uk

Book

42. Azami Zanganeh, Abdolhamid, Law of Commerce, Tehran: Poly-copy pamphlet of Tehran University (1353).
43. Eskini, Rabi'a, Law of Trade, Commercial Companies, Volume 2, Tehran: Samt, Third Edition (1378).
44. Eskini, Rabi'a, Law of Trade, Commercial Companies, Volume I, Tehran: Samt, 23 ed, (1395).
45. Hassani, Hassan, Law of Trade, Tehran: Mizan, second edition (1380).
46. Hassanzadeh, Bahram, Analytical Rights of Companies Registration, Tehran: Jungle, Javdaneh (1395).
47. Issaei Tafreshi, Mohammad, An Analysis of the Rights of Business Firms (Volume II) Tehran: Publication of Tarbiat Modares University (1386).
48. Katebi, Hosseinagholi, Trade Law, Tehran: Ganj Danesh (1375).
49. Katozian, Nasser, Wills in Civil Rights of Iran, Tehran: Yalda Publishing, Second Edition (1369).
50. Kaviani, Kourosh, The Rights of Business Companies, Tehran: Mizan (1392).
51. Sotoudeh Tehrani, Hassan, Trade Law, Vol 2, Tehran: Dadgostar, Fourth Edition (1380).
52. Tabatabai Hesari, Nasrin, The Basics and Effects of the Land Registry System, Enteshar,, Tehran: Sahami Enteshar (2014).
53. Tabatabai Hesari, Nasrin, The Role and Function of "the Deeds and Real Estate Registry Organization and its Authorities" Press and Publication Center of the Judiciary. (2017)

54. Tusi, Abbas, Economic Analysis of Corporate Rights, Tehran: Shahr Danesh (1393).
55. Vahidi, Farideh, The Legal Regime for Registration of Commercial Companies, Tehran: Mizan (1395).

Articles

56. Azarmand, Hamid, The Role of Political and Legal Institutions in Economic Development, Journal of Ravand, Autumn and Winter (1385), No. 50 & 51.
57. Faghihinejad, Mohammad Taqi, The Role of Information and Information Networks in the Development of the Country, Rahavard Noor Monthly, Azar (1379), No. 14.
58. Masoudi Tafreshi, Babak, The Effect of the "Trust in Appearance" Rule in the Performance of the Principles of Speed and Business Facilitation, Journal of Economics, No. 1501 (1387).
59. Nasirian, Hasan, The role of the Registering Organization in Judiciary, Crime Prevention and Litigation, Proceedings of the Conference on the Unveiling of the 100 Years of the Establishment of the Register of Documents of the Republic of Iran (1390).
60. Panahi, Bilal, Trust and Confidence in Organization, Peyk-Noor, Winter (1388) (No 28), (88 to 103).
61. Pour Arshad, Nader, The Effect of Registration on the Legal Status of Commercial Companies, The Monthly of Koonoun, Khordad, Tir (1386), No. 70.
62. Tabatabai Hesari, Nasrin, "Economic functions of land registration in the light of the theory of economic efficiency", Law Research, No. 72, (2016).